TẠP CHÍ ĐIỆN TỬ
THƯƠNG HIỆU & CÔNG LUẬN

Những giải pháp giúp hạn chế Phán quyết trọng tài thương mại bị Tòa án tuyên hủy

16:49 03/12/2025

Luật sư Huỳnh Thị Thanh Liễu nhận diện một số rủi ro phổ biến và giải pháp giúp hạn chế nguy cơ Phán quyết của Trọng tài thương mại bị Tòa án tuyên hủy.

Tầm quan trọng của giai đoạn hậu tố tụng Trọng tài

Trong nhận thức của nhiều doanh nghiệp, việc Trọng tài "tuyên phán quyết" đồng nghĩa với việc kết thúc quá trình giải quyết tranh chấp tại Trọng tài. Tuy nhiên, tại Việt Nam, Phán quyết Trọng tài không hiển nhiên được thi hành ngay mà còn có thể bị Tòa án tuyên hủy. Thống kê của Tòa án nhân dân tối cao giai đoạn 2020 - 2024 cho thấy, tỷ lệ Phán quyết Trọng tài bị hủy tại Việt Nam cao hơn đáng kể so với các quốc gia áp dụng "UNCITRAL Model Law" (Bộ luật mẫu do Ủy ban của Liên Hợp Quốc về Luật Thương mại Quốc tế soạn thảo).

Các lý do Phán quyết bị hủy chủ yếu rơi vào 3 nhóm: (i) Vi phạm thủ tục tố tụng trọng tài; (ii) thiếu căn cứ pháp lý hoặc nêu căn cứ không đầy đủ; (iii) áp dụng sai hoặc bỏ sót luật chuyên ngành điều chỉnh quan hệ tranh chấp.

Luật sư Huỳnh Thị Thanh Liễu, luật sư Cao cấp của LS Law Firm chia sẻ: "Trong thực tiễn giải quyết tranh chấp bằng trọng tài thương mại tại Việt Nam, giai đoạn hậu tố tụng đang ngày càng trở thành một "điểm nghẽn" khiến nhiều Phán quyết Trọng tài bị Tòa án tuyên hủy, dù quá trình xét xử trước đó được tiến hành tương đối công phu. Nguyên nhân quan trọng xuất phát từ việc trước khi ban hành Phán quyết, Hội đồng Trọng tài không rà soát kỹ lập luận, căn cứ pháp lý hoặc quy trình ban hành, dẫn đến việc Tòa án cho rằng Phán quyết vi phạm nguyên tắc cơ bản của pháp luật Việt Nam.

Luật sư Huỳnh Thị Thanh Liễu, luật sư Cao cấp của LS Law Firm chuyên về lĩnh vực Đầu tư – Thương mại và trực tiếp tham gia tố tụng tại Tòa án và Trọng tài Quốc tế.

Do đó, Việc rà soát Phán quyết là khâu cuối nhưng mang tính quyết định, bởi chỉ cần một sai sót nhỏ trong giai đoạn hậu tố tụng cũng có thể khiến nỗ lực tố tụng kéo dài nhiều tháng trở nên vô nghĩa".

Xử lý tài liệu sau phiên họp cuối cùng

Việc tiếp nhận chứng cứ sau phiên họp cuối cùng mà không có sự đồng thuận của cả Hai Bên là vi phạm nghiêm trọng quyền được trình bày của Các Bên – nguyên tắc nền tảng của tố tụng Trọng tài. Nguyên tắc này không chỉ nằm ở Quy tắc VIAC (quy tắc tố tụng Trọng tài của Trung tâm Trọng tài Quốc tế Việt Nam) mà còn tương thích với Điều 18 UNCITRAL Model Law và chuẩn mực quốc tế của ICC (Tòa án Hình sự Quốc tế), SIAC (Trung tâm Trọng tài Quốc tế Singapore).

Do đó, bất kỳ tài liệu nào được gửi tới Hội đồng Trọng tài (HĐTT) sau thời điểm đóng hồ sơ đều phải được lập biên bản, thông báo ngay cho bên còn lại và chỉ được xem xét nếu có sự đồng thuận rõ ràng của cả Hai Bên. Thực tế, trong nhiều vụ việc HĐTT vô tình nhận thêm email giải thích, bảng tính điều chỉnh,

hoặc tài liệu bổ sung... từ một bên. Điều này cũng đủ để Tòa án nhận định là "tiếp nhận chứng cứ ngoài phiên họp".

Luật sư Huỳnh Thị Thanh Liễu cho rằng, HĐTT nên ghi rõ trong biên bản phiên họp cuối cùng là: "Hồ sơ tố tụng được đóng tại thời điểm này và HĐTT sẽ không tiếp nhận thêm tài liệu trừ khi được cả hai bên đồng thuận bằng văn bản."

Ngoài ra, Thư ký trọng tài cũng cần thực hiện bộ lọc tài liệu sau thời điểm đóng hồ sơ để đảm bảo HĐTT không tiếp cận tài liệu không hợp lệ. Mọi tài liệu phát sinh cần được số hóa, đánh dấu thời điểm tiếp nhận và gửi cho các bên, tránh việc sau này bị Tòa án đánh giá là "ẩn chứng cứ".

Thiếu căn cứ pháp lý cụ thể

Theo Luật sư Huỳnh Thị Thanh Liễu, đây là rủi ro khiến nhiều Phán quyết bị tuyên hủy nhất. Một số HĐTT chỉ sử dụng cách lập luận "dựa trên nguyên tắc công bằng" hoặc "theo tập quán thương mại" mà không viện dẫn cụ thể điều khoản của pháp luật Việt Nam hoặc Hợp đồng, dẫn tới việc Tòa án cho rằng HĐTT đã có những hành vi như: Không áp dụng pháp luật đúng thẩm quyền; không chứng minh được tính hợp pháp của Phán quyết; vi phạm Điểm đ khoản 1 Điều 61 Luật Trọng tài thương mại 2010.

Từ kinh nghiệm nhiều năm hành nghề, Luật sư Huỳnh Thị Thanh Liễu đề nghị nên bổ sung một số yêu cầu bắt buộc đối với phần cơ sở pháp lý của Phán quyết là: Viện dẫn điều khoản pháp luật cụ thể; Phân tích từng nghĩa vụ vi phạm theo quy định pháp luật (Nghĩa vụ nào? Quy định tại điều khoản nào của hợp đồng? Quy phạm pháp luật nào tương ứng? Cách tính thiệt hại áp dụng điều luật nào? ...).

Ngoài ra, còn phải làm rõ hệ quả pháp lý phát sinh bao gồm: Bồi thường thiệt hại, phạt vi phạm, miễn trách nhiệm, hủy hợp đồng... Việc trình bày rõ ràng sẽ giúp Tòa án không có lý do để đánh giá rằng HĐTT "thiếu căn cứ pháp lý" trong Phán quyết.

Bỏ qua luật chuyên ngành

Trong thực tế tư vấn và tranh tụng, Luật sư Huỳnh Thị Thanh Liễu nhận thấy nhiều HĐTT và luật sư chỉ tập trung vào Bộ luật Dân sự, Luật Thương mại mà bỏ sót các đạo luật chuyên ngành điều chỉnh trực tiếp những vụ việc tranh chấp của khách hàng như: Luật Kinh doanh bảo hiểm; Luật Các tổ chức tín dụng; Luật Xây dựng; Luật Sở hữu trí tuệ; ... Các luật này thường đặt ra nghĩa vụ đặc thù, nếu HĐTT giải quyết theo quy định chung thì rất dễ bị Tòa án nhận định là "áp dụng sai luật".

Do đó, HĐTT nên yêu cầu hai bên xác định luật điều chỉnh Hợp đồng ngay tại phiên họp quản lý vụ kiện. Nếu luật điều chỉnh không rõ, HĐTT có quyền áp dụng theo Điều 14 Luật Trọng tài thương mại nhưng phải nêu rõ lý do. Ngoài ra, trong các tranh chấp liên quan đến "ngành/nghề kinh doanh có điều kiện", Tòa án thường kiểm tra rất kỹ tính tuân thủ pháp luật chuyên ngành, nên HĐTT cần đặc biệt cẩn trọng.

Vai trò của Luật sư

Qua nhiều năm kinh nghiệm trực tiếp tham gia xử lý các vụ việc tại VIAC, SIAC, KCAB và hỗ trợ thành công cho nhiều doanh nghiệp trong và ngoài nước, Luật sư Huỳnh Thị Thanh Liễu nhận thấy khoảng 70–80% rủi ro hủy Phán quyết đến từ lỗi kỹ thuật không phải lỗi nội dung. Điều này nghĩa là chỉ cần siết chặt quy trình, HĐTT có thể giảm mạnh nguy cơ Phán quyết bị Tòa án tuyên hủy.

Luật sư cần được tham gia đầy đủ quá trình soạn thảo Phán quyết để góp ý về lập luận, cấu trúc Phán quyết, đề xuất cơ sở pháp lý phù hợp và xác minh tính nhất quán trong hồ sơ. Việc này hoàn toàn không vi phạm nguyên tắc xét xử độc lập của HĐTT nếu luật sư chỉ tham gia ở vị trí đại diện cho một bên.

Hướng hoàn thiện cơ chế rà soát Phán quyết trọng tài thương mại giai đoạn hậu tố tụng

Để hoàn thiện cơ chế rà soát Phán quyết, Luật sư Huỳnh Thị Thanh Liễu đề nghị bổ sung thêm hai yếu tố quan trọng đó là:

Rà soát cấu trúc lập luận (Logic Review): Thực tế, có nhiều Phán quyết không bị sai luật nhưng bị hủy vì lập luận thiếu mạch lạc, điều khoản mâu thuẫn hoặc giải thích không đầy đủ. Một Phán quyết tốt cần phải có: Tóm tắt tranh chấp – xác định vấn đề cần giải quyết; Phân tích quy phạm pháp luật và điều khoản hợp đồng; Đánh giá chứng cứ; Lập luận – đi đến kết luận; Quyết định – căn cứ tính toán, chi phí, lãi suất.

Rà soát kỹ ngôn ngữ pháp lý – tránh mâu thuẫn nội tại: Tại Việt Nam, nhiều Phán quyết bị hủy vì ngôn ngữ của Phán quyết mâu thuẫn với chính nội dung nhận định, ví dụ: Nhận định A vi phạm nhưng phần quyết định lại buộc B phải bồi thường; Tài liệu được đánh giá không hợp lệ nhưng lại được sử dụng làm căn cứ để ra quyết định; Ngôn ngữ Phán quyết không nhất quán, thay đổi thuật ngữ, định danh các bên …

Những điều này hoàn toàn có thể phòng/tránh nếu Trung tâm trọng tài áp dụng một tầng rà soát nội bộ trước khi ban hành Phán quyết.

Ngoài ra, để nâng cao chất lượng Phán quyết trọng tài thương mại, HĐTT cần: Áp dụng cơ chế rà soát nội bộ tương tự ICC, SIAC; Hoàn thiện quy trình kiểm soát luật chuyên ngành trong Phán quyết; Chuẩn hóa lập luận pháp lý theo chuẩn mực quốc tế; Tăng cường công bố Phán quyết ẩn danh để nâng cao tính minh bạch và học hỏi tiền lệ; Xây dựng cơ chế "hậu kiểm" Phán quyết tại các trung tâm trọng tài Việt Nam.

Luật sư Huỳnh Thị Thanh Liễu cho rằng giai đoạn hậu tố tụng trọng tài không chỉ là "thủ tục" mà là rào chắn cuối cùng bảo vệ Phán quyết khỏi nguy cơ bị Tòa án tuyên hủy. Việc chuyên nghiệp hóa hoạt động Trọng tài thương mại sẽ góp phần củng cố niềm tin của các Doanh nghiệp vào cơ chế giải quyết tranh chấp tại Trọng tài – một phương thức giải quyết tranh chấp hiệu quả, nhanh chóng và thân thiện với môi trường đầu tư kinh doanh hiện đại.

Song Luân